

FI lausuntopyyntö VV

1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot	Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimielimessä	Toimielimen nimi
Lappeenrannan kaupunki	Sanna Natunen	Olli Naukkarinen /Sanna Natunen	20.3.2017 ja 27.3.2017	Kaupunginhallitus

2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esitetyn valinnanvapauslainsäädännön mukainen monituottajamalli parantaa sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuutta todennäköisesti suurimmissa maakunnissa eli siellä, missä aitoa kilpailua tuottajien kesken syntyy. Valinnanvapausmalli ei lakiluonnoksen ja siihen sisältyvien arvioiden mukaan kuitenkaan takaa yhdenvertaista palvelujen saatavuutta ja valinnanvapautta eri puolilla maata. Syrjäseutujen lisäpalvelua on vaikea arvioida. Alueelliset erot voivat olla yhdenvertaisen saatavuuden haasteena. Alueellisten erojen lisäksi haasteita voi esiintyä yksilötasolla. Erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville ihmisille järjestelmä saattaa osoittautua monimutkaiseksi, ja edellyttää siksi huomattavasti nykyistä vahvempaa palveluneuvontaa ja -ohjausta.

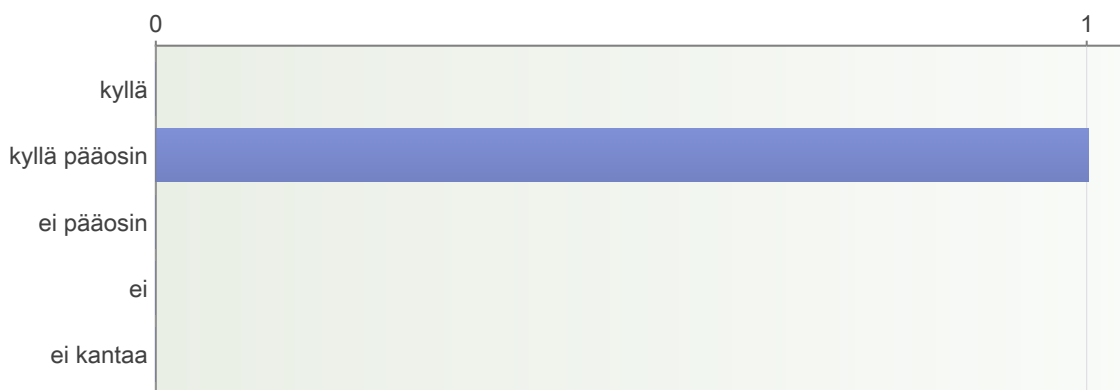
Palvelujen saatavuuden parantuminen rakenteita uudistamalla ei vielä sellaisenaan takaa terveys- ja hyvinvointierojen kaventumista. Terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisessa paras vaikuttavuus saadaan varhaisella puuttumisella ja ennaltaehkäisyllä sekä palvelujen oikealla kohdentumisella ja niiden vaikuttavuudella.

Vaikuttavien palvelukokonaisuuksien luominen edellyttää järjestäjältä riittäviä keinoja ja uudenlaista osaamista ennaltaehkäisevistä palvelujen sekä yhdenmukaisten hoito- ja palvelukokonaisuuksien ja palvelujen integraation varmistamiseksi. Etelä-Karjalassa sosiaali- ja terveyspalvelut on integroitu ja Eksoten eli ns. yhden tuottajan malli on mahdollistanut tiedon siirron, resurssien optimoinnin sekä kokonaisvaltaisen hoidon sekä tiedolla johtamisen kehittämisen. Nykymallilla on saatu aikaan merkittäviä säästöjä sekä hyviä tuloksia. Esitetty monituottajamalli voi aiheuttaa haasteita eri palveluiden yhteensovittamiselle. Hallinnollisten rakenteiden ja johtamisjärjestelmän muutosten vaikutuksia tulisi arvioida tarkemmin. Vähimmäisvaatimuksena on, että tiedonhallinta on tehokasta ja yhdenmukaista.

Kannatamme valinnanvapautta ja monituottajamallia, mutta uudistuksen tarkentaminen toteutuksen ja sen välineiden sekä aikataulun näkökulmasta olisi harkittava. Rakenteiden tarkempi määrittely ja valinnanvapausmallin toteuttamisvastuun jättäminen laajemmin maakunnille sekä eteneminen esitettyä väljemmällä aikataululla takaisi asukkaiden kannalta parhaan tuloksen.

5. 2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

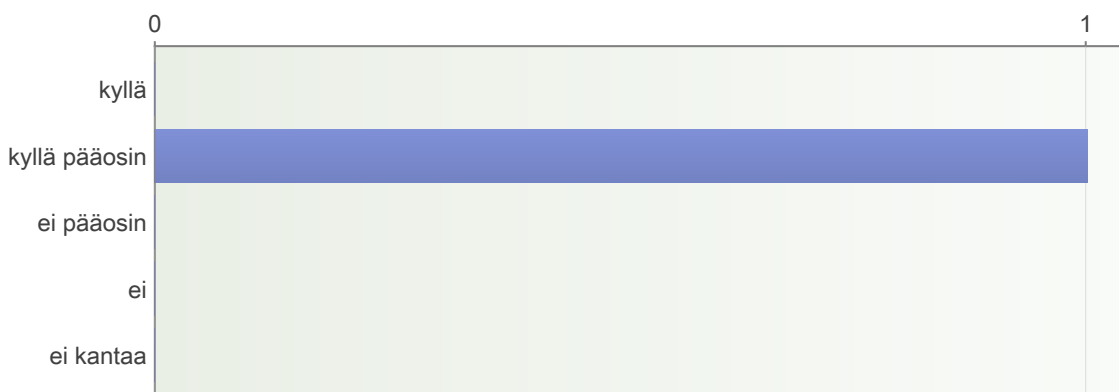
6. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esitetyssä mallissa asukkaat saavat valita palveluntuottajansa ja jopa asiakaspalvelusta vastaavan henkilön. Malli voi tukea pitkäaikaisten hoitosuhteiden syntyä. Valinnanvapauden toteutumisen vaikutukset määrittyvät lopulta asukkaiden käytöksen ja palvelutarjonnan perusteella, mistä ei vielä ole näyttöä. Valintaan kykenevien ja motivoituneiden asiakkaiden vaikutusmahdollisuudet omiin palveluihinsa lisääntyvät valinnanmahdollisuuksien kasvaessa. Asiakkaan näkökulmasta valintaa voi kuitenkin olla vaikea tehdä, ellei ole riittävästi tietoa valinnan tekemisen pohjaksi. Tämä voi edellyttää siksi huomattavasti nykyistä vahvempaa palveluneuvontaa ja -ohjausta. Tämä vaatii myös uutta resursointia. Mikäli rahoitus ei kasva, on resurssi tähän löydyttävä muusta toiminnasta leikkaamalla. Valinnanvapautta rajoittaa jossain määrin palveluntuottajan mahdollisuus ilmoittaa enimmäisasiakasmääränsä. Enimmäisasiakasmäärällä ja kohdennetulla markkinoinnilla palveluntuottaja voi periaatteessa vaikuttaa oman asiakaskuntansa muodostumiseen, mikä voi johtaa epätarkoituksenmukaisiin eroihin palveluntuottajien asiakasrakenteissa. Tällä hetkellä ei ole olemassa tietovarantoa, jonka perusteella asiakas voisi valintansa tehdä. Valinnan mahdollistamiseksi on oltava helposti saatavissa olevaa puolueetonta ja luotettavaa tietoa.

7. 3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

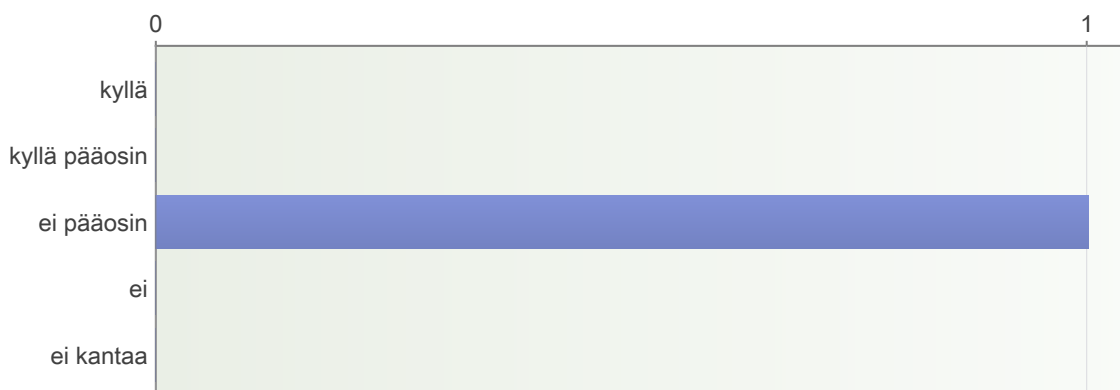
8. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asukkaat saavat valita palveluntuottajansa sekä jopa asiakaspalvelusta vastaavan henkilön. Vuoden välein asiakkaalla on myös mahdollisuus vaihtaa sote- keskuspalveluntuottajaa. Esitetty hallinnollinen järjestelmä on jokseenkin monimutkainen, ja omaan tilanteeseen sopivaan palveluun hakeutuminen edellyttää asiakkaan kykyä arvioida omaa tilannetta, palveluntarvetta, verrata sitä tarjolla oleviin palveluvaihtoehtoihin ja hakeutua palveluun. Uudistus antaa riittävät mahdollisuudet asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun hakeutumiseen niille asiakkaille, joilla on riittävät valmiudet muodostaa käsitys omasta palveluntarpeestaan ja siihen soveltuvista palveluvaihtoehdoista. Suurin osa väestöstä kykenee tähän. Jos asiakkaan kyky hyödyntää valinnanvapautta on esimerkiksi terveydellisistä tai sosiaalisista syistä alentunut, järjestelmän moniportaisuus saattaa vaikeuttaa tai pitkittää soveltuvaan palveluun hakeutumista. Puolueettoman palveluohjauksen ja -neuvonnan rooli on merkittävässä asemassa näissä tilanteissa. Tilanteissa, joissa asiakkaan ja ammattilaisen näkemykset eroavat, asiakkaan valinnanvapaus saattaa vaikeuttaa hoidon tai palvelun toteuttamista asiakkaan terveyttä ja hyvinvointia parhaiten edistävällä tavalla. Tällaisia tilanteita voisi syntyä esimerkiksi lastensuojelussa, mielenterveyspalveluissa ja päihdepalveluissa. Näiltä osin lakiesitystä olisi täsmennettävä. Lisäksi valinnanvapauden toteuttaminen tahdosta riippumattomassa hoidossa olisi määriteltävä yksiselitteisen selkeästi.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteensovitettuja palveluita?

Vastaajien määrä: 1

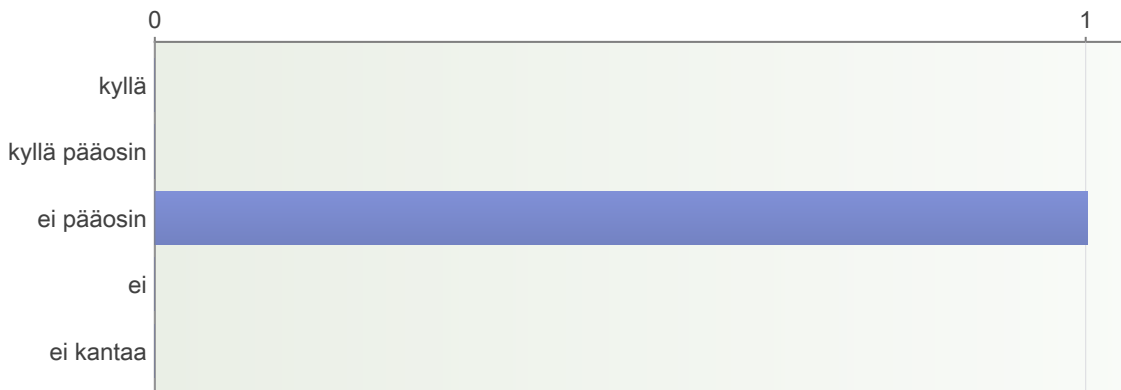
10. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- 20 % asiakkaista aiheuttaa 80 % sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksista. Koko sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistumisen tavoite jää toteutumatta, mikäli sosiaali- ja terveyspalvelujen integrointi ja saumattomien palveluketjujen luominen eivät onnistu nimenomaan paljon palveluja tarvitsevilla asiakkailla. Vastuu palvelujen ja palveluketjujen määrittelystä, palvelujen yhteensovittamisesta sekä väestön palvelujen toteutumisen seurannasta on määritelty maakunnalle. Laaja-alaiset palvelutarpeet ovat usein liikelaitoksen vastuulla olevia asioita, joten liikelaitoksella on käytännössä koordinaatiovastuu ja asiakasvastuu. Esitettyssä mallissa maakunnan tosiasialliset mahdollisuudet palveluketjujen toteutumisen seuranta- ja valvontamahdollisuudet ovat rajalliset mm. pitkistä ketjutuksista ja asiakkaiden useista päällekkäisistä ja samanaikaisista palvelutarpeista johtuen. Maakunnalle kokonaisvastuun kantaminen edellyttää merkittävää tietopohjaa kaikkien palveluntuottajien osalta. Tämä edellyttää sekä hoito- ja palvelukokonaisuuksien että tiedon integraatiota. Lakiluonnoksen tavoitetilä on hyvä, mutta vaatimus seurantajärjestelmän rakentamiselle esitettyssä ajassa on epärealistinen. Erikoissairaanhoidon, sote- keskusten sekä henkilökohtaisen budjetin tai seteleiden tuottajat ovat kaikki itsenäisiä toimijoita, joiden välillä tiedonkulun ja prosessien hallinnan on oltava yhteensopivaa. Maakunnan mahdollisuudet ohjata tuottajia ovat rajallisia ja vaativat runsaasti yksityiskohtaisia sopimuksia, sopimusten valvontaa ja tuottajakorvausten erityisehtoja. Sopimusten ja tuottajien valvonta edellyttää runsaasti asiantuntijaresursseja. Mikäli rahoitus ei kasva, sopimusten hallintaan ja valvontaa suunnattu resurssien kattaminen voi tapahtua palvelujen kustannuksella.

11. 5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

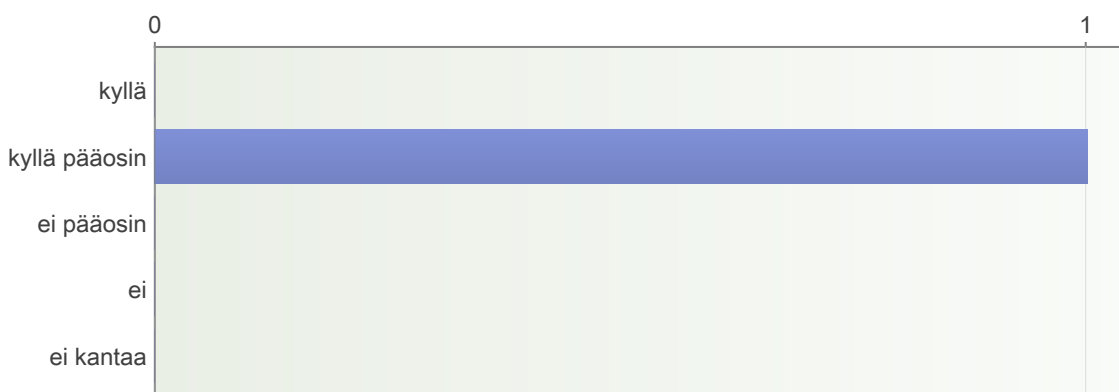
12. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Pidemmällä aikavälillä kustannusten kasvun hillintä voi toteutua kilpailuasetelman synnyttämän tuotannollisen tehokkuuden ja alhaisempien kustannusten kautta ja toisaalta kansalaisten suuremman vastuun ottamisen ja omiin palveluihinsa osallistumisen kautta. Palveluntuottajille asetetuista ehdoista riippuen on mahdollista, että palvelujen tuottamistavat muuttuvat innovaatioiden myötä kustannustehokkaammiksi. Näiden toteutuminen voi kuitenkin viedä aikaa. Rakennemuutosten toteuttamisen kustannukset lisääntyvät yleensä hetkellisesti toteutuksen alkuvaiheessa, joten nopeita säästöjä ei mallista ole odotettavissa. Esitysluonnoksen yleisperusteluissa todetaan, valinnanvapausmalli tarjoaa mahdollisuuksia menokehityksen hillitsemiseen. Samalla kuitenkin todetaan, että kustannusten kasvun hillinnän tavoitteen kannalta valinnanvapausjärjestelmän toteuttamiseen liittyy kuitenkin paljon kustannuskehitykseen vaikuttavia epävarmuustekijöitä. Uudistuksessa esitetyjen kaikkien tavoitteiden (kustannusten hillintä, palvelujen laadun ja saavutettavuuden paraneminen jne.) yhtäaikainen toteutuminen on epävarmaa. Esimerkiksi monituottajuus ei välttämättä paranna palvelujen integraatiota ja jos oletetaan, että integraatiolla olisi saavutettavissa merkittäviä kustannushyötyjä, nämä hyödyt voivat jäädä osittain toteutumatta. Maakuntien talouden raami ja tulorahoitus määräytyy pääosin valtion budjettirahoituksen raamin mukaisesti. Resursseja on varattava valinnanvapausmallissa nykymallista poiketen asiakasohjaukseen, useiden organisaatioiden hallintoon, tietojärjestelmiin, sopimustenhallintaan, tuottajien valvontaan ja raportointiin. Lisäksi yhtiöiden perustaminen vaatii sekä resurssia että osakepääoman ja toiminnan rahoitukseen varautumisen. Mikäli rahoitus ei lisäännä, on nämä tehtävät hoidettava palvelutuotannon tehostamisen tai vähentämisen avulla. Muutoksen valmisteluun ja toteuttamiseen liittyvät muutuskustannukset, kuten valmistelu- ja muutosorganisaatioiden, muutososaamisen kehittämisen sekä tietojärjestelmien kustannukset tulevat myös olemaan huomattavat, ja ne vähentävät alussa merkittävästi muiden oletettujen kustannuksia hillitsevien toimien vaikutuksia.

13. 6. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Vastaajien määrä: 1

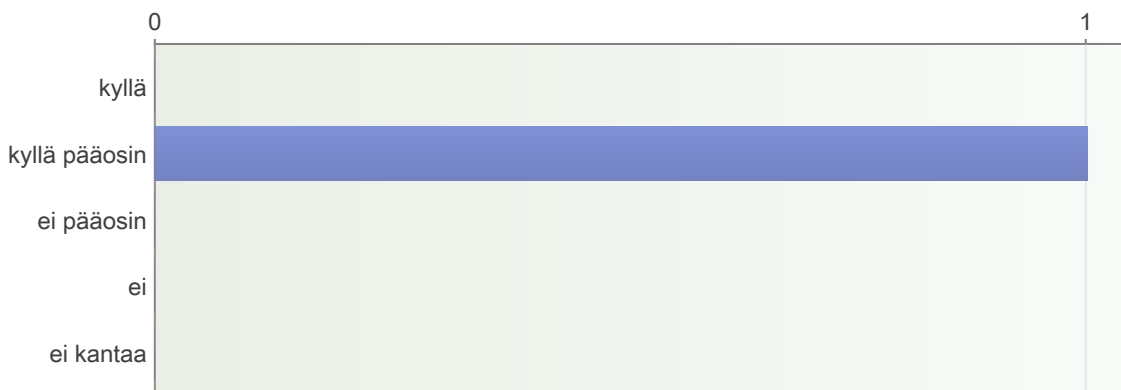
14. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Demokratia sisältää edustuksellisen demokratian, suoran vaikuttamisen eli osallisuuden sekä mahdollisuuden vaikuttaa palveluihin.
Maakuntavaltuusto valitaan demokraattisesti, mutta sen rooli on järjestäjän rooli. Asukkaiden suora vaikuttaminen koskee erityisesti järjestäjän toimintaa, järjestäjä vastaa esim. raadeista ja kyselyistä. Palvelutuottajien tuotteisiin asukkaat vaikuttavat lähinnä palvelujen käyttämisen ja hakeutumisen kautta, mutta myös palveluiden ja prosessien kehittämiseen haetaan asukkaiden mielipiteitä. Asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien voidaan katsoa lisääntyvän, vaikka demokraattisesti valitun valtuuston rooli palvelujen tuotantovastaavana pienenee. Asukkaiden oman valinnan mahdollisuudet kasvavat merkittävästi, mikäli tarjontaa markkinoilla on.
Maakuntalaki ja järjestämislaki takaavat asukkaiden vaikutusmahdollisuudet maakunnan toimintaan. Järjestämistä ohjaa suorilla vaaleilla valittu maakuntavaltuusto. Keskeisten palvelujen käyttäjien foorumit toimivat sekä maakunta- että kuntatasolla (vanhus- ja vammaisneuvostot sekä nuorisovaltuustot).
Maakuntakonserni sisältää, järjestäjän, julkisen viranomaisen (liikelaitos) ja markkinaehtoisia osakeyhtiöitä. Liikelaitosta ohjaa asiantuntijajohtokunta ja yhtiöitä valitut hallitukset, joten niissä demokraattista johtamista ei lähtökohtaisesti ole. Edustuksellinen demokratia on maakuntamallissa hyvin tiivistä ja keskittyy pääasiassa järjestäjän puolelle. Vaikka päätöksentekijöiden rooli keskittyy vain osaan maakunnan hallintoa, on päätöksenteossa olevien asioiden laajuus ja merkittävyys maakunnan tasolla nykymalleihin verrattuna poikkeuksellisen laajaa.
Maakunnan johdonmukainen ja objektiivinen kokonaisuuden johtaminen vaatii kirkastamista mm. hallintosäännössä, koska näiden kolmen organisaation (järjestäjä, viranomaistuottaja, osakeyhtiö) toimintaperiaatteet eroavat toisistaan merkittävästi. Tämän kokonaisuuden hallinta ja uusi rooli vaatii panostusta myös muutosjohtamiseen ja –valmennukseen.
Maakunnan verotusoikeudella olisi mahdollista vahvistaa maakunnallista itsehallintoa ja kansanvaltaa. Julkisuusperiaatteen tulee myös toteutua yhdenvertaisella tavalla kaikissa julkisesti rahoitettuja palveluja tuottavissa yhtiöissä omistuspohjasta riippumatta.

15. 7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

Vastaajien määrä: 1

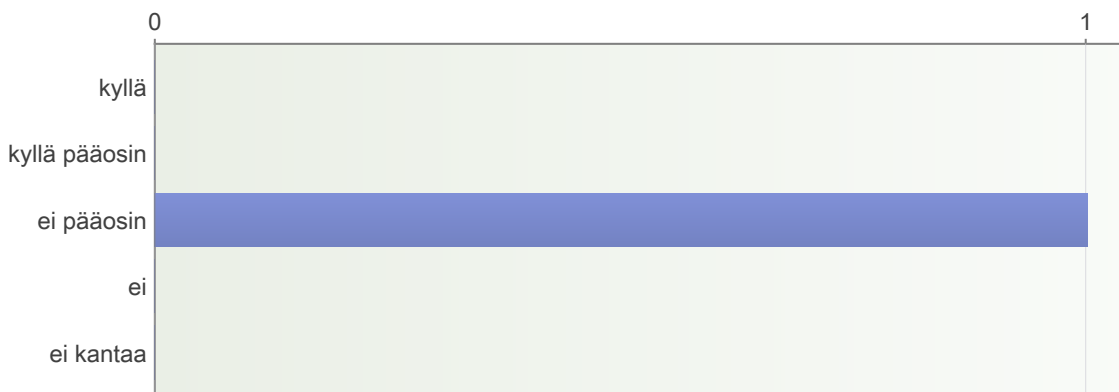
16. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Uudistus voi edistää prosessi-innovaatioita, joissa uudet markkinat ja yksityisten toimijoiden mahdollisuudet osallistua kattavammin palvelujen tuottamiseen kannustavat löytämään uusia asiakaslähtöisempiä, vaikuttavampia ja tuottavampia palvelumuotoja, jopa yksityisten palvelutarjoajien yhteenliittymänä. Rahoitusta ohjaavien periaatteiden tulisi olla toimintatapojen uudistamiseen ja palveluinnovaatioihin kannustavia. Lisäksi on huomioitava, että palveluinnovaatioiden syntyminen edellyttää uutta hankintaosaamista ja innovaatiojohtamisen otetta palveluiden järjestämisvastuuorganisaatioihin. Julkisen liikelaitoksen vastuu erikoissairaanhoidosta sisältää myös vastuun koulutuksesta ja ko. toiminnan kehittämisestä. Tätä vastuuta ei ole yksityisille toimijoille osoitettu. Maakunta voi ohjata sote- keskusten kehittämistoimintaa sopimuksilla, mutta menetelmänä se on hidas, etäinen ja kankea.

17. 8. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveystalvueluista. 8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiöitettävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

18. Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

Vastaajien määrä: 1

- Suoran valinnan perustason palvelujen sisältö on lakiluonnoksessa yleisellä tasolla määritelty, ja se vastaa suunnilleen nykyisten terveyskeskusten tavanomaista avoterveydenhuoltoa lisättyinä joillakin sosiaalihuollon palveluilla. Palvelujen sisältö on kyettävä määrittelemään niin selvästi, että järjestäjä ja kaikki palvelujen tuottajat ymmärtävät ne yksiselitteisesti ja samalla tavoin. Esitysluonnoksessa käytetään terminologiaa, joka on sosiaali- ja terveydenhuollon näkökulmasta epätarkkaa ja lakiesityksessäkin osin määrittelemättä. Palvelujen jakaminen lyhytaikaisen ja pitkäaikaisen palvelun tuottajien kesken ei ole perusteltua. Sote-keskuksille olisi siirtymässä tehtäviä, joita tarvitaan lyhytaikaisesti. Tämän määrittely voi olla vaikeaa hahmottaa palveluihin hakeutuessa ja voi vaikeuttaa avun saantia. 15 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaan laajennettuun perustason palveluihin kuuluvat muun muassa asiakkaan tilapäisesti ja lyhytaikaisesti tarvitsemat sosiaalihoitolain 14 §:n 1 momentin mukaiset palvelut. Tilapäisen ja lyhytaikaisen palvelutarpeen määrittely on epämääräinen, eivätkä useimmat esimerkiksi sosiaalihuollon palvelutarpeet ole ratkaistavissa tilapäisesti tai

lyhytaikaisesti. Lisäksi usein nämä palvelut alkavat lyhytaikaisina, mutta jatkuvat kuitenkin pitkäaikaisina. Myös kotipalvelu voi olla lyhytaikaista, mutta toistuvaa. Asiakkaan näkökulmasta ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista, että ensin annetaan lyhytaikaisia palveluita, joiden jälkeen asiakas lähetetään maakunnan liikelaitoksen palvelutarpeen arviointiin, jossa todetaan pitkäaikaisempi palvelun tarve, ja palveluntuottaja vaihtuu.

Maakunnan liikelaitoksen laajan päivystyksen sairaala velvoittaa pohtimaan palvelutarjontaa myös omaa maakuntaa laajemmalle väestöpohjalle. Laajan päivystysvastuun toteuttaminen edellyttää riittävän laajaa lääkäriresurssia. Sote- keskusten lisäksi ollaan yhtiöittämässä laajennettua perustasoa eli osaa erikoissairaanhoidon palveluista vuodesta 2021 alkaen, mikä voi lisätä resurssien pirstaloitumista ja kaventaa päivystysvastuun kantajien joukkoa. Tämä on erittäin kriittinen huoli maakunnan palvelujen näkökulmasta ja erikoissairaanhoidon mukaan ottamista tulee vielä harkita erikseen tai eri aikataulussa.

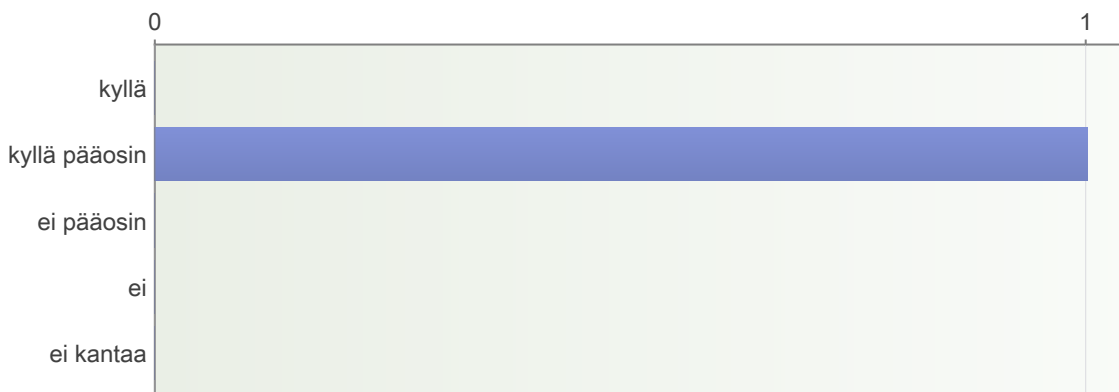
Myös sote- keskusten ja maakunnan liikelaitoksen välillä työnjaon ja esimerkiksi läheteiden antamisen kynnyksen tulee olla sama eri toimijoilla, koska lisätutkimusten tekeminen tulisi olla harkittua ja jatkohoitoon ohjaus perusteltua. Tarkempi konseptointi estäisi rahoitusvastuun siirtymistä sote-keskuksilta liikelaitoksille perusteettomasti. Tarkempaa linjausta osaoptimoinnin estämiseksi on syytä valmistella valtakunnallisesti. Sama koskee maksusetelitoimintaa ja setelien saamisen sekä sisällön perusteita.

19. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

20. 8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

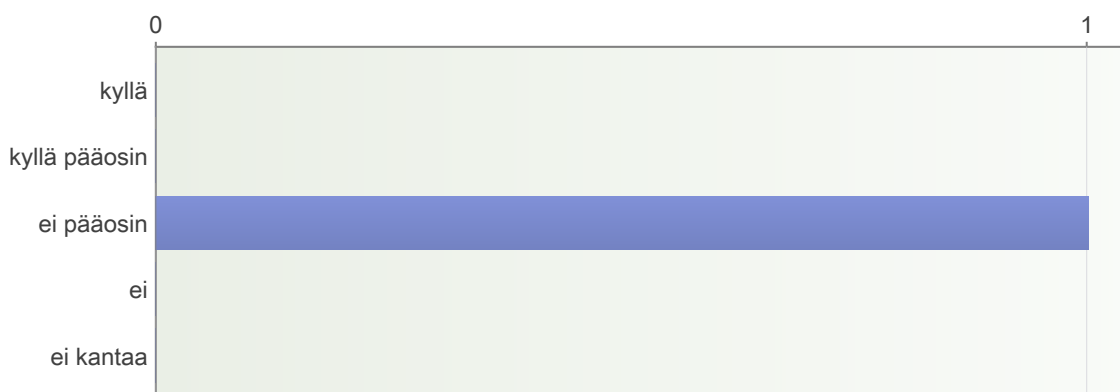
21. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Verkostomaisessa tuotantorakenteessa ja maksu- ja asiakaseteleitä sekä henkilökohtaista budjettia käytettäessä maakunnan ja kaikkien tuottajien välille ei synny välitöntä sopimus- tai muuta ohjaussuhdetta tai se jää välilliseksi. Tämä voi vaikeuttaa maakunnan järjestämisvastuun tosiasiallista toteuttamista.
Sote-keskuksilla on rooli maksuseteleiden myöntäjänä ja järjestäjän ohjausvalta on välillistä. Maakunnalla ei ole suoria ohjaus- eikä vaikutusmahdollisuuksia maksusetelipalvelun tuottajaan. Maakunta voi lakiesityksen 31 §:n mukaan asettaa palvelun laatuun, saatavuuteen ja palvelujen yhteen sovittamiseen liittyviä ehtoja suoran valinnan palvelun tuottajille, mutta ei maksusetelipalvelun tuottajille. Järjestäjällä tulee olla tarkempi mahdollisuus saada myös tietoa vastuunsa kantamiseksi. Järjestäjä tarvitsee seurantatiedon seteleiden käytöstä ja palvelun vaikuttavuudesta asiakkaan terveyteen ja hyvinvointiin. Tiedonsiirto maksusetelipalveluista järjestäjälle on kriittistä, mutta tiedonsiirron mallia ei ole vielä selvä. Reaaliaikaista tietoa tarvitaan prosessin sekä tuotannon optimoinnin vuoksi kuin myös yksittäisen asiakkaan parhaaksi.

22. 8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

23. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

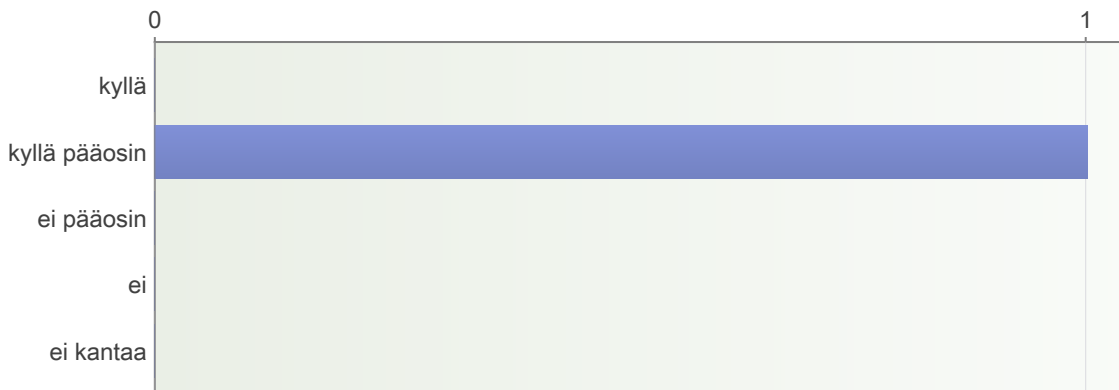
- Sote-keskukselle on määritelty merkittävä rooli hallinnoida maksuseteleitä ja niiden avulla käytettäviä yksityisiä palveluita. Sote-keskusten tulee informoida asiakkaita muistakin palveluntuottajista, mutta mikäli he eivät halua maksuseteliä, keskuksset voivat tuottaa palvelun myös itse. Sote-keskuksilla ei kuitenkaan ole mitään insentiviä tarjota maksusetelipalveluja, paitsi silloin, kun kyseistä palvelua ei ole heillä omassa tuotannossaan. Kapitaatiopohjainen rahoitus on suhteellisen alhainen, mikä lisää sote-keskusten tarvetta pitää asiakkaan hoito sote-keskuksen sisällä ja kattaa omia kustannuksiaan. Maksusetelin arvon ja sisällön määrittelyssä tarvitaan myös ulkopuolista ohjausta, jotta setelillä saadaan yhdenvertaisesti palveluja eri tuottajilta ja eri sote-keskusten ohjauksessa.
Sote-keskusten vastuu maksusetelipalvelujen tuottajien palveluista lisää myös niiden liiketoimintariskiä, jota voi minimoida vain tuottamalla palvelun itse. Tämä vastuu voi myös vähentää tuottajien tarjoutumista sote-keskuksiksi. Lakiesityksen mukaan sote-keskuksella säilyy kokonaisvastuu asiakkaan palvelukokonaisuudesta, palvelun laadusta ja vaikuttavuudesta sekä maksusetelipalvelun tuottajan tekemistä virheistä silloinkin, kun asiakas käyttää maksuseteliä. Sote-keskuksella ei kuitenkaan ole juuri mahdollisuutta

puuttua asiaan, jos se esimerkiksi havaitsee maksusetelipalvelun laadussa ongelmia. Kokonaisvastuun hajautuminen liikelaitoksen, maakunnan, suoran valinnan palvelun ja maksusetelipalvelun tuottajan välillä voi aiheuttaa viivästyksiä ja heikentää palvelujen integraatiota.

Sote- keskusten rooli maksusetelipalvelun antajana ja tuottajana on kriittinen. Sote- keskusten toiminnasta riippuen paikallinen pienyrittäjäyys erityisesti sote- alalla joko kehittyy tai pysähtyy. Lain velvoite sote-keskuksille on informoida muistakin tuottajista, mutta miten informointi asiakastasolla todennetaan, jää epäselväksi.

24. 8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

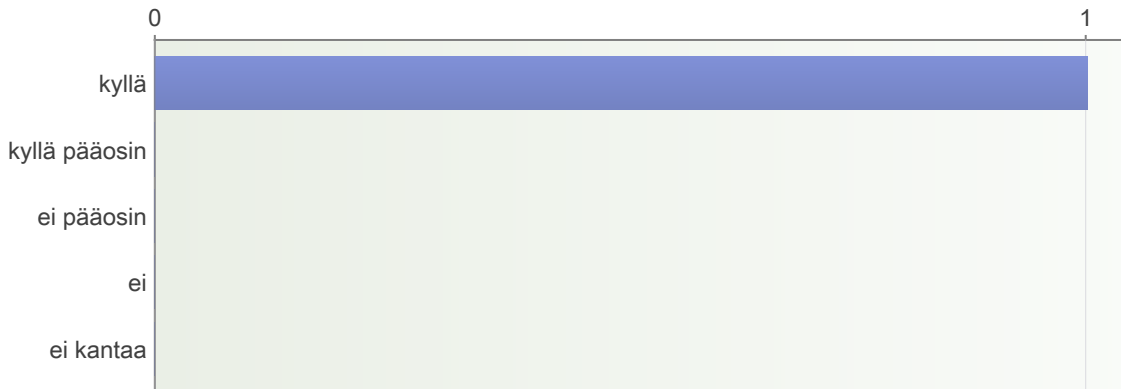
25. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakkaalla on mahdollisuus vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen maksusetelijärjestelmässä, jos hänellä on riittävästi tietoa sairaudestaan tai muusta palvelun tarpeestaan, kykyä arvioida eri vaihtoehtoja maksusetelin käyttämisessä, riittävästi puolueetonta tietoa tarjolla olevista palveluista ja niiden laadusta sekä kyky tehdä tietoon perustuvia valintoja
- Maksusetelipalvelun tarjonta ja käyttäminen tulee olla tasapuolisesti kaikille mahdollista yhteisesti määritellyin perustein. Väline ei saa olla ainoastaan valvutuneiden, seteliä vaativien asiakkaiden saatavilla. Lisäksi asiakkaan käyttöoikeus voi määräytyä lääkärin ja asiakkaan välisessä keskustelussa, jossa valinnan tekeminen voi olla vaikeaa asiantuntijan ja maallikon asiantuntijuuden näkökulmasta alisteiden keskustelun perusteella. Eri sote- keskuksissa asioivat eivät myöskään saa joutua erilaiseen asemaan maksusetelipalveluiden suhteen. Maksusetelipalveluiden valintaa tulee tukea erilaisin asiakkaille tarkoitettuun vertailutietojärjestelmin. Päätöksenteko valinnasta voi olla muuten erittäin hankalaa ja mielikuvapohjaista. Vertailun tulee olla kansallista, koska asiointikin voi ylittää maakuntien raja.

26. 9. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

Vastaajien määrä: 1

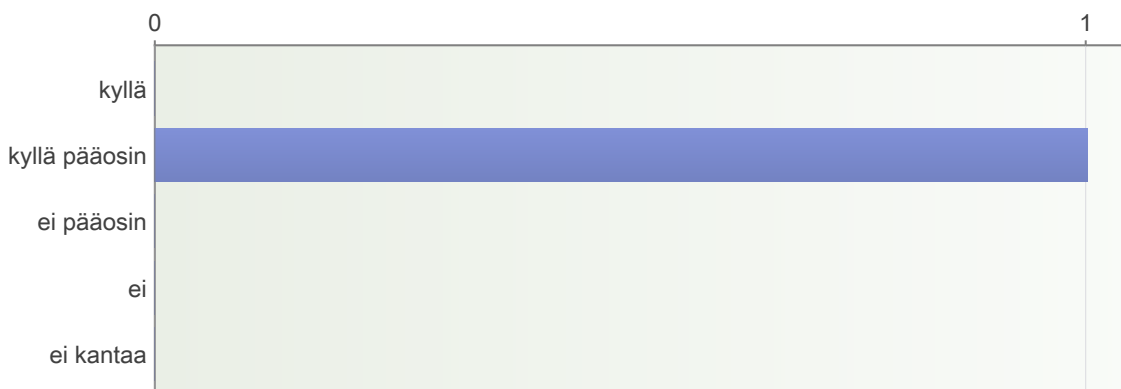
27. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanmahdollisuus riippuu lähinnä maakuntien toimipisteiden määrästä ja sijainnista. Valinnanvapauden merkitys liikelaitosvalinnassa voi olla pienempi kuin sote- keskusten tai setelituottajien valinnassa, koska liikelaitoksia on maakunnissa vain yksi. Asiointi toisen maakunnan liikelaitoksessa, jolloin matkakustannukset sekä kotiin tarjottavat palvelut voivat jäädä asiakkaan omalle vastuulle, voi olla vähäistä. Kelan matkakorvauksista ei ole tarkemmin vielä tässä vaiheessa tietoa.

28. 10. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

29. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Elinkeinoelämän toimeliaisuuden lisääminen sote- palveluissa on hyvä tavoite, sillä asiakkaiden valinnanmahdollisuuden tulee olla todellinen. Liikelaitoksen tulee tarjota seteleitä lain mukaan riittävästi suhteessa siihen, että asukkailla on mahdollisuuksia palvelun tuottajan valitsemiseksi.

Maakunnan tulee päättää ostopalvelujen määrärajat, jotta ostopalvelua toteutetaan eikä liikelaitokselle tule automaattiseksi tavaksi tuottaa kaikkia palveluja itse tai yhtiönsä kautta.

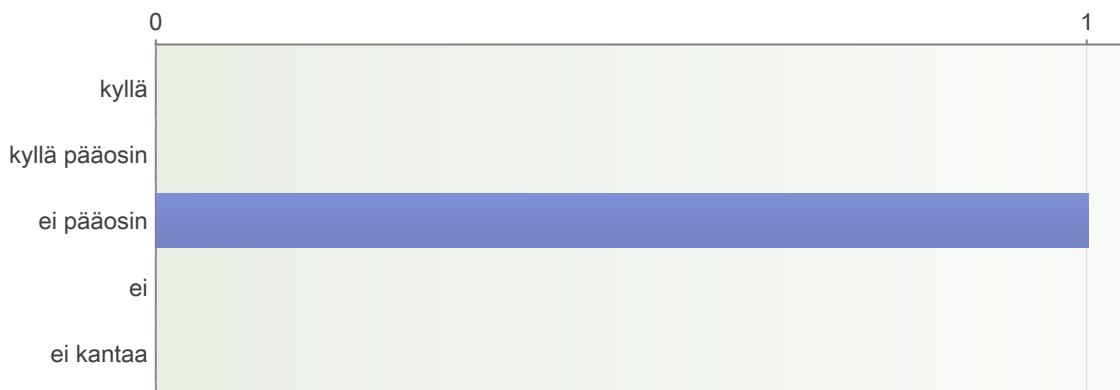
Asiakassetelin käyttöönotto lisää asiakkaan valinnanvapautta ja on sinänsä kannatettava tapa tuottaa palveluja.

Valinnanvapaus kohdistuu asiakassetelitoiminnassa kuitenkin vain yhtiömuotoisiin palveluntuottajiin. Valinta maakunnan liikelaitoksen ja yhtiömuotoisen tuotannon välillä tapahtuu siinä, valitseeko asiakas ylipäänsä asiakassetelin. Jos maakunnan liikelaitos ei perusta asiakassetelivalinnan piiriin kuuluvia palveluita tuottavaa yhtiötä, ei asiakas voi saada asiakassetelipalveluita ns. julkiselta tuottajalta, sillä 23 §:n mukaan asiakassetelillä ei voi saada palveluja maakunnan liikelaitokselta.

Maakunnalla tulee olla mahdollisuus asettaa hyväksymiskriteerit asiakassetelipalvelutuottajalle.

30. 10b. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

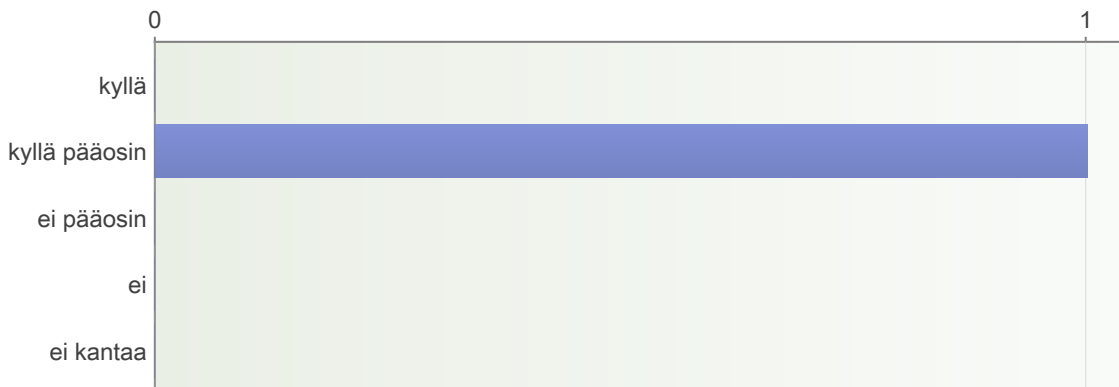
31. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakassetelituottajien ohjaaminen on käytännössä vaikeaa. Lakiluonnoksessa jää kaiken kaikkiaan epäselväksi maakunnan liikelaitoksen, maakunnan, sote-keskusten sekä erilaisin ostopalvelusopimuksin ja setelijärjestelyin toimivien palveluntuottajien hankinta- ja alihankintasuhteet ja maakunnan tosiasialliset ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet.
Asiakassetelijärjestelmä saattaa johtaa sairaalatoimintojen ja joidenkin muidenkin erityistason palvelujen yhtiöittämiseen. Käytännössä maakunta joutuisi yhtiöittämään sellaiset omat palvelunsa, joihin maakunta haluaa asiakasseteliasiakkaita. Jos asiakas ei sen sijaan haluaisi käyttää asiakasseteliä, maakunnan liikelaitos joutuisi tarjoamaan palvelun muulla tavoin. Nämä muut tavat olisivat todennäköisesti oma ei-yhtiömuotoinen toiminta, toisen maakunnan tuottama palvelu tai ostopalvelu.
Verkostomaisessa tuotantorakenteessa ja maksu- ja asiakaseteleitä sekä henkilökohtaista budjettia käytettäessä maakunnan ja kaikkien tuottajien välille ei synny välitöntä sopimus- tai muuta ohjaussuhdetta tai se jää melko löyhäksi. Tämä voi vaikeuttaa maakunnan järjestämisvastuun tosiasiallista toteuttamista.

32. 10c. Ovatko asiakassetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavatko ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

Vastaajien määrä: 1

33. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

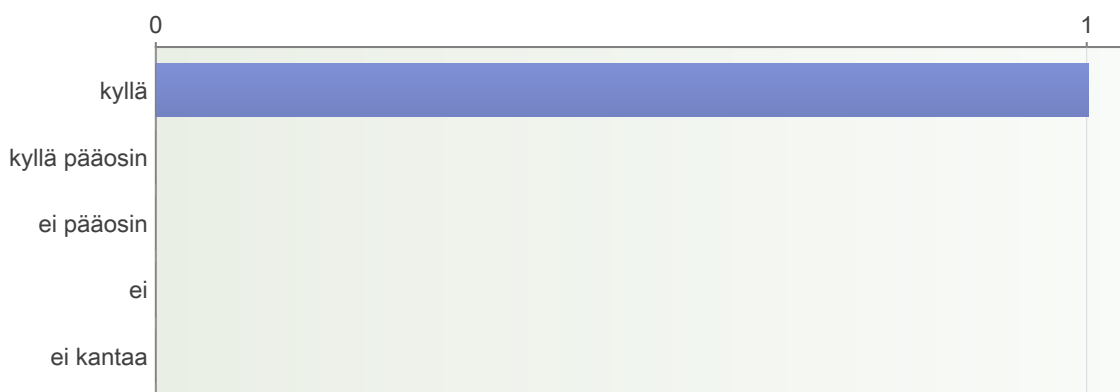
- 21 §:ssä määritellään asiakassetelillä annettavat palvelut yleisellä tasolla. Pykälän mukaan maakunnan on käytettävä palvelujen järjestämisessä asiakasseteliä riittävässä määrin sen varmistamiseksi, että muissa kuin suoran valinnan palveluissa toteutuu asiakkaan valinnanvapaus.
Perusteluosassa asiakassetelipalveluiden riittävästä määrästä todetaan, että maakunta päättäisi tarkemmin, missä palveluissa asiakasseteli otetaan käyttöön. Maakunnan tulisi varmistaa asiakkaan valinnanvapaus asiakassetelin avulla niissä muissa kuin suoran valinnan palveluissa, jotka eivät ole kiireellisiä, julkisen vallan käyttöä, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 11 §:n ja terveydenhuoltolain 45 §:n mukaan tehtävän harvinaisuuden, vaativuuden tai suurten kustannusten perusteella keskitettäviä palveluita tai joita ei toteuteta henkilökohtaisen budjetin avulla. Vähimmäistasona on, että 15 prosenttia näiden palveluiden kokonaiskuluista olisi asiakassetelin piirissä. Perusteluista ei selviä, mihin 15 prosentin alaraja perustuu. Kiinteä vähimmäistason määrittely on perusteetonta maakuntien itsehallinnollisen aseman ja niissä vallitsevien erilaisten olosuhteiden

vuoksi.

Asiakassetelillä tarjottavilla palveluilla voi olla heikentävä vaikutus maakunnan liikelaitoksen henkilöstön riittävyyteen ja palveluiden saatavuuteen, jos maakunnan liikelaitos tuottaisi myös asiakasetelillä järjestettäviä palveluja. Yhtiöittämisvelvoite voi heijastua haasteina tiettyjen erikoisalojen ammattilaisten saatavuuteen. Lisäksi on epäselvää, voisivatko sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset työskennellä halutessaan sekä maakunnan liikelaitoksen että maakunnan yhtiöiden palveluksessa.

34. 11. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

35. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtainen budjetti antaa asiakkaalle hyvin laajat mahdollisuudet tarvitsemiensa palvelujen toteuttamiseen. Henkilökohtaisen budjetoinnin perusteet ja periaatteet ovat hyvät. Etelä-Karjala on aloittanut henkilökohtaisten budjettien myöntämisen esitetyn mallin mukaisesti ja voi lämpimästi suositella sitä eräänä valinnanvapauden keinona. Henkilökohtaisen budjetin rahoituksen riittävyyteen liittyvä neuvonta on myös tärkeää asiakkaiden palveluiden jatkuvuuden kannalta. Kokeiluja ja kokemuksia tästä tarvitaan edelleen.

36. 12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko).

Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti). Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

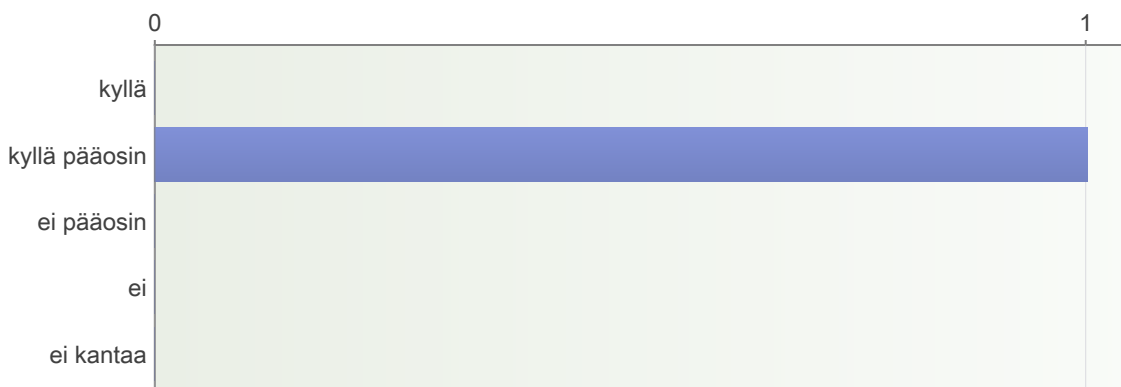
37. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Palvelujen järjestäjän ja tuottajan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöillä on velvollisuus ohjaukseen ja neuvontaan. Perusteluissa esitetty arvio siitä, että tuettu päätöksenteko voitaisiin toteuttaa vapaaehtoisvoimin ja maakuntien välisenä ns. vaihtotyönä, on epärealistinen. Kun tehtävään nimettävä henkilö ei voisi olla palvelus- ja toimeksiantosuhteessa palvelun järjestäjään eikä tuottajaan, tukea tarjoavan henkilöiden saatavuus voi osoittautua ongelmalliseksi. Jos näin on, voiko ns. maallikolla olla ammattilaista paremmat valmiudet saada asiakas ymmärtämään palvelujen valitsemiseen liittyvät seikat. Asiakkaalla on jo nyt mahdollisuus valtuuttaa toinen henkilö toimimaan puolestaan, ja läheiset ja vapaaehtoistyöntekijät voivat toimia tukihenkilöinä ilman ehdotettua uutta sääntelyä, joka vaikuttaa tarpeettomalta ja keinotekoiselta. Ehdotettujen tukihenkilöiden vastuu valinnoista on epämääräinen. Tulevaa valinnanvapauden ohjausmallia voisi selkiyttää (mm- maksuvälineet: maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti), jotta järjestelmä olisi helpommin ymmärrettävä ja hallittava eikä tuetun päätöksenteon ja sen resursoinnin tarve olisi niin suuri.

38. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

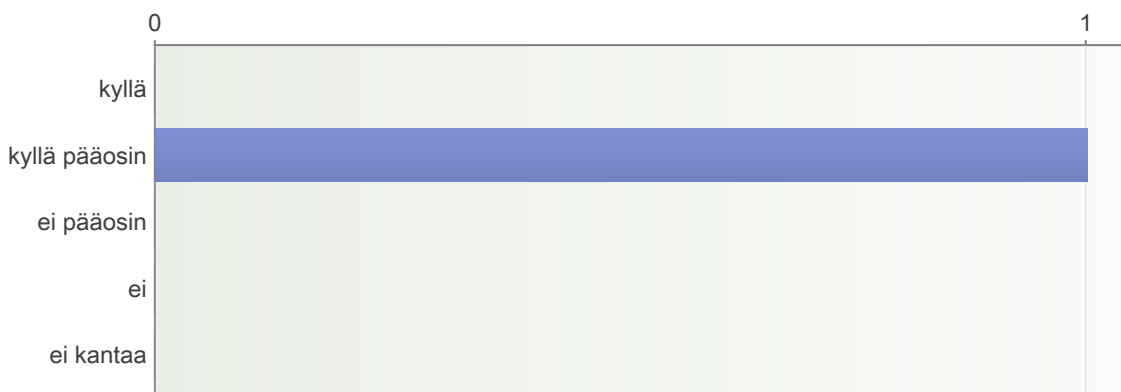
39. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Tuottajien hyväksyntä koostuu valtakunnallisesta rekisteröinnistä ja omavalvonnasta sekä sote- keskusten osalta maakunnan kanssa tehdystä sopimuksesta. Peruskuvaukset prosesseista ovat loogiset ja riittävät. Laadun ja integraation valvonta ei kuitenkaan nykyisillä järjestelmillä ja resursseilla onnistu. Koska rekisteröinti perustuu tuottajien omaan aktiivisuuteen, vaatii tämä malli kuitenkin valvontaresurssia, jotta maakunta voi kantaa järjestämisvastuunsa. Useiden seteli- ja budjettituottajien seuranta voi olla merkittävä työ. Maakunta tarvitsee tuotannon laadun ja saatavuuden määrittelyperusteet, rahoituksen perusteet, tuotteistamista ja monen muun kehittämistyön tekemisen ennen kuin järjestelmä voidaan ottaa käyttöön ja palveluiden tuottamisesta voidaan sopia. Maksusetelipalveluiden ja asiakassetelipalveluiden tuottajien seuranta on erilaista, koska sopimuksia ei laadita. Myös lakimiehiä tarvitaan valvomaan tuottajien toimintojen lainmukaisuutta sekä sopimusten ja lakien noudattamista.

40. 13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

41. Vapaamuotoiset huomiot.

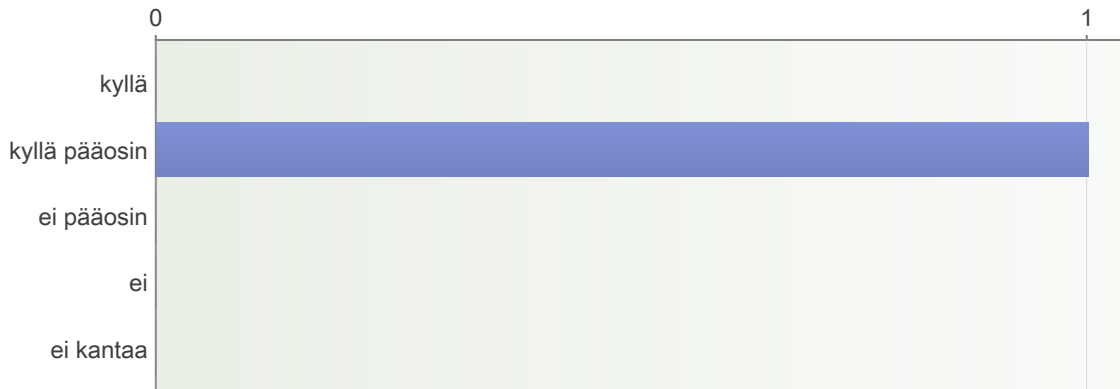
Vastaajien määrä: 1

- Sopimusmenettely on erittäin tärkeä ohjauksen mekanismi sote-keskusten ohjauksessa ja siten välillisesti myös maksuseteliyritysten että liikelaitoksen ja muiden yritysten näkökulmasta. Maksusetelitoimittajien kanssa ei tehdä sopimuksia, joten seuranta ja yhteistyö voi olla hankalaa ilman sopimista. Välineitä toiminnan valvontaan tulisi kuitenkin olla vastuun vuoksi. Maakunnan vastuu korostuu, sillä jos yksityinen sote- keskustuottaja irtisanoo sopimuksensa, on julkisen toimijan otettava palvelu tarjontaansa. Tämä on mielenkiintoinen ristiriita kilpailuneutraliteetin näkökulmasta. Lakiluonnoksen 38 §:n 1 momentin mukaan suorin valinnan palvelun tuottajan on tehtävä sopimus jokaisen maakunnan kanssa, jonka alueella palvelun tuottajalla on sosiaali- ja terveyskeskus tai suunhoidon yksikkö. Suorin valinnan palvelun tuottajalla ei ole velvollisuutta tuottaa muita palveluja, kuin joiden tuottamiseen se on sitoutunut kunkin maakunnan kanssa tekemässään sopimuksessa. Pykälän 2 momentin mukaan ”Jollei järjestämisvastuussa oleva maakunta ole tehnyt sopimusta asiakkaan valitseman suorin valinnan palvelun tuottajan kanssa, noudatetaan sopimusta, jonka palvelun tuottaja on tehnyt sen maakunnan kanssa, jonka alueella asiakkaan valitsema

sosiaali- ja terveyskeskus tai suunhoidon yksikkö toimii”. Muotoilu on ongelmallinen järjestämisvastuussa olevan maakunnan kannalta: maakunta olisi sidottu kahden muun oikeushenkilön väliseen sopimukseen ja sen ehtoihin palvelun tuottamisesta.

42. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

43. Vapaamuotoiset huomiot.

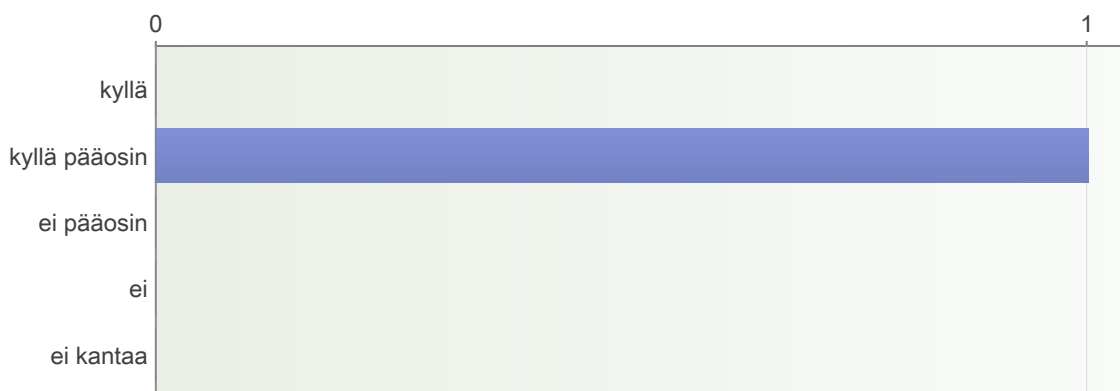
Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnoksen 40 §:ssä säädetään maakunnan yhtiöittämisvelvoitteesta. Pykäläluonnoksen mukaan ”Maakunnan liikelaitos ei voi itse tuottaa suoran valinnan palveluja eikä maksu- tai asiakassetelillä tuotettavia palveluja. Maakunta voi kuitenkin perustaa omistamansa yhtiön tai yhteisön edellä tarkoitettujen palvelujen tuottamiseksi (yhtiöittämisvelvollisuus).”
Lakiluonnoksen perusteella jää epäselväksi, kuinka huolehditaan siitä, että myös maakunnan yhtiö pystyy toimimaan markkinoilla ja että vastaavasti maakunnan yhtiö ei saa kilpailuetua suhteessa muihin toimijoihin. Valinnanvapauden perusajatuksena oleva julkisen toiminnan yhtiöittäminen kilpailuneutraliteetin varmistamiseksi on mallin ehdoton vaatimus. Maakunnalla on kuitenkin viimekäden vastuu palveluista, mikäli muita tarjoajia ei ole. Myös muut toiminnan edellytykset kuten rahoitus, liiketoimintaosaaminen ja toiminnan käynnistäminen sekä työsuhteiden ehdot näyttäisivät eroavan maakunnan omistamien yhtiöiden ja markkinaehtoisten toimijoiden välillä siten, että maakuntien yhtiöiden toimintavapaus olisi rajoitetumpaa. Maakunnan mahdollisuus asettaa tuottajille asukkaiden palvelun tarpeesta johtuvia ehtoja ja tarvittaessa muuttaa niitä on kannatettava. Palveluntuottajille annettavat velvoitteet raportoida tietoja, joiden perusteella asiakkaat voivat käyttää valinnanvapauttaan ja tehdä valintoja, ovat tarpeellisia.
Palvelun tuottajan velvoitteet voivat kuitenkin luoda kynnyksen palveluntuottajaksi ilmoittautumiselle, varsinkin pienten tuottajien osalta. Tuottajien velvoitteet karsivat jo toimivia yrityksiä ja nostavat pienten yritysten kynnystä markkinoille tuloon. Kyse on erityisesti tietojärjestelmiin liittyvistä vaatimuksista sekä raportointivelvoitteista.

44. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

Vastaajien määrä: 1

45. Vapaamuotoiset huomiot.

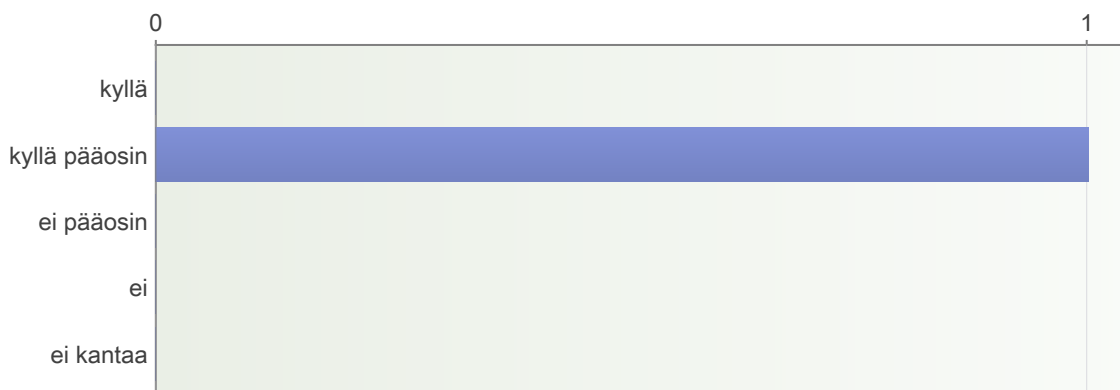
Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan tulee kohdentaa suoran valinnan palveluihin varatusta määrärahasta vähintään 4/5 osuus kiinteällä korvauksella maksettavaksi. Tarvetekijöillä painotettu kapitaatiomalli on hyvä pohja julkisesti rahoitetulle järjestelmälle. Tuottajille maksettavien korvausten perusteiden onnistunut määrittäminen on vaikea, mutta välttämätön tehtävä palvelujen laatua ja tehokkuutta edistävien kannusteiden luomiseksi. Käynnissä olevissa valinnanvapauskokeiluissa kapitaatiopohjainen rahoitus/ asukas ei ole kovin suuria/asukas, joten rahoituksen, palvelujenkäytön ja kustannusten aiheuttajien suhdetta on syytä tarkastella vielä tulevaisuudessa saatujen pilottikokemusten pohjalta. Osa asukkaista ei käytä nyt palveluja lainkaan, toisilla käyttö on hyvin korkeaa ja kolmannet käyttävät palveluja vakuutus- tai työterveyshuoltopohjaisesti. Osaoptimoinnin vaaraa tulee myös minimoida, jotta pienen korvauksen vuoksi ei lähetetä turhaan potilaita muiden organisaatioiden kuten liikelaitoksen päivystystoiminnan asiakkaaksi.

Rahoitusjärjestelmässä on siten erittäin monta muuttujaa, joiden käyttäytymistä on vaikea ennustaa. Sote-keskustoimijoille vastuun kantaminen on merkittävä riski. Osa sote- keskusyhtiöistä voi ajatella, että heikkoa tuottoa paikataan myös muilla myyntipalveluilla. Tämä on mahdollista mallissa esitetyistä rajoituksista (lähinnä setelit) huolimatta. Yrityksille muu myynti voi olla toiminnan edellytys ja jouston tuoja. Samaa ajattelutapaa tarvitaan myös julkiselle puolelle, jotta malli kantaa ja julkiset yhtiöt eivät joudu talousvaikeuksiin. Rahoitusjärjestelmä vaatii riskitekijöiden vuoksi sote- keskus-tuottajien olevan riittävän suuria, jotta variaatiota käytön eli kustannusten suhteen syntyy asiakaskunnassa ja kokonaisbalanssi säilyy.

46. 15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

47. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Sääntely on varsin yleisluontoista, eikä siitä ole arvioitavissa millaiseksi korvausjärjestelmä käytännössä muodostuisi. On kannatettavaa, että maakunnalla on mahdollisuus huomioida alueelliset erityistarpeet. Erityisesti tulee huolehtia siitä, että kannustinperusteiset korvaukset kohdentuvat vaikuttavasti ja terveyttä ja hyvinvointia edistävästi.

48. 16. Lakiluonnoksen 11 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

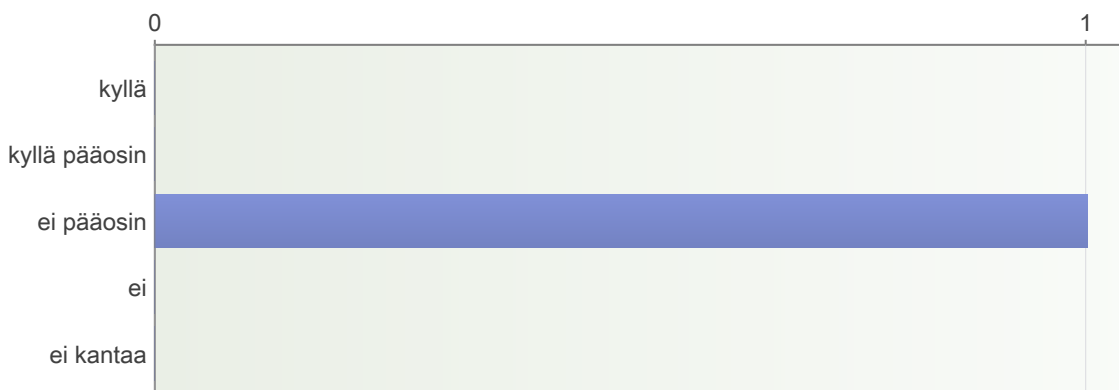
49. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- 1.1.2019 on uudistuksen täytäntöönpanon näkökulmasta hyvä ajankohta, mutta toteutukseen on tarkennettava sisällöltään sekä siirtymäajoiltaan, jotta uuden hallinnon ja toimintamallin käynnistäminen on realistista. Julkisilla toimijoilla on oltava samat edellytykset toimia markkinaehtoisesti, kuin muillakin toimijoilla. Nykyiset julkiset palveluntuottajat eivät ole suunnitelleet palvelujaan liiketoimintaperiaatteilla toimiviksi ja palvelumyyntiajattelu vaatii panostusta, jotta julkiset tuottajat menestyvät kilpailussa sote- keskusten asiakkaita. Markkinatoimijat sopeuttavat toimintaansa tulevana vuosina asukkaiden käyttäytymisen perusteella, mikä aiheuttaa taloudellista painetta kaikille, myös julkisille toimijoille, aiempaa enemmän. Myös tästä näkökulmasta yhtiöihin siirtymiseen tarvitaan ehdotettua enemmän aikaa, jotta julkisomisteiset suoran valinnan palveluyhtiöt ovat toimintakykyisiä markkinoilla. Alkuvaiheessa erikoissairaanhoidon palveluja ei olisi hyvä olla mukana palvelurepertuaarissa. Lisäksi koko järjestelmän rakenteet on luotava toimiviksi ennen toiminnan aloittamista. Tämä koskee rahoituksen ja tiedon ohjaukseen käytettävää tietojärjestelmää. Lakiluonnoksen luku 10 § 66 sisältää kuvauksen tarvittavista tiedonhallintapalveluista, joiden tuottajista tai sisällöistä ei ole tällä hetkellä tarkkaa kuvaa. Tältä osin esitetty toteutusaikataulu ei voi toteutua. Maakunnissa on mietittävä vaihtoehtoisia tiedonhallinnan menettelyjä, mikä ei tunnu järkevältä lisävaiheelta uudistuksen toteutuksessa.

50. 17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

51. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Järjestäjälle annetaan esitetystä lainsäädännöstä merkittävä ohjausvalta, jos se haluaa ja kykenee sitä käyttämään. Tosin, järjestäjävastuun tehokas taloudellinen ja toiminnallinen hoitaminen edellyttävät tietoa, joka olisi saatava kerättyä sähköisesti eri toimijoilta uudessa mallissa. Tällaisten tietojärjestelmien valmiusaste on nyt alhainen, ja esitetty siirtymäaika on siihen nähden lyhyt. Laajan päivystysvastuun toteuttaminen edellyttää päivystystoiminnan laajuista lääkäriresurssia. Sote-keskusten lisäksi ollaan yhtiöittämissä myös osaa erikoissairaanhoidon palveluista vuodesta 2021 alkaen, mikä voi lisätä resurssien hajaannusta ja kaventaa päivystysvastuun kantajien joukkoa. Tämä on erittäin kriittinen huoli maakunnan palvelujen näkökulmasta, mikä lisää järjestäjän paineita järjestelmän toimivuuden turvaamiseksi.

52. 18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

Vastaajien määrä: 1

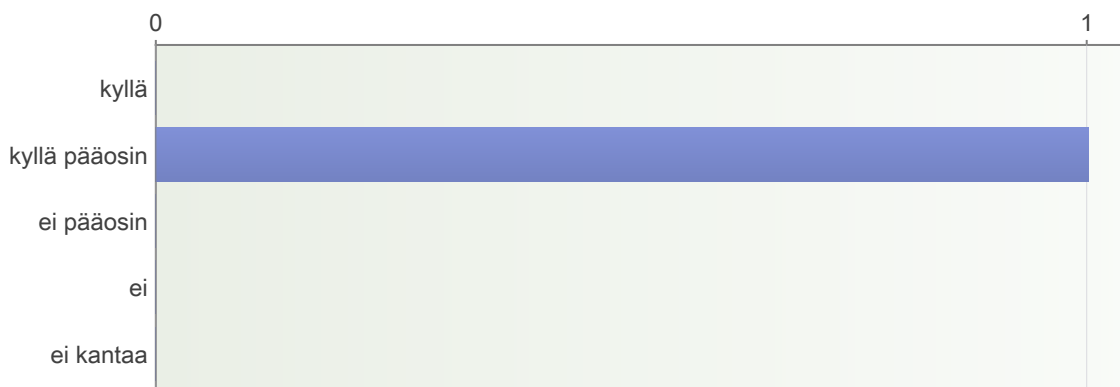
53. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Sosiaali- ja terveydenhuollon markkinat ovat jo olemassa tosin painottuneet suurempiin kaupunkeihin ja lisäksi ne ovat alkaneet keskittyä harvemmille ja suuremmille tuottajille jo ennen uutta lainsäädäntöä. Keskittymiskehitys tulee jatkumaan uudessa toimintaympäristössä, mikä voi vähentää kilpailua. Suuremmat yritykset voivat kantaa sote-keskusvastuuta kun taas pienien yritysten markkinat voivat syntyä maksu- ja asiakaseteleiden sekä henkilökohtaisen budjetin avulla. Malli vaatii kaikilta toimijoilta valmiutta toimia julkisen järjestelmän jatkona mm. raportointi- ja seurantavelvoitteineen, mikä voi olla pienille yrityksille merkittävä taakka. Toisaalta järjestelmän integraatio vaatii yhdenmukaisen tiedon, eikä tästä voida tinkiä järjestäjän näkökulmasta.

54. 18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

Vastaajien määrä: 1

55. Jos ei, miten esitystä tulisi muuttaa?

Ei vastauksia.

56. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esitetyt muutokset edistävät sekä valinnanvapauden että markkinoiden asteittaista vahvistumista ja kilpailun ja monituottajuuden lisääntymistä. Liikelaitoksen rooli on merkittävä palveluiden ostajana, asiakaseteleiden sekä henkilökohtaisten budjettien myöntäjänä. Kaikilla näillä toimilla voidaan maakunnan toimesta edistää pienten toimijoiden toimintaedellytyksiä. Sen sijaan sote- keskusten ohjausvalta (maksusetelit ja niiden määrittäminen) voi rajoittaa muiden toimijoiden todellista markkinoille pääsyä. Pieni kapitaatiokorvaus voi rajoittaa maksusetelien myöntämishalua sote- keskuksissa. Sote- keskusten vastuu maksusetelipalvelujen tuottajien palveluista lisää myös niiden liiketoimintariskiä, jota voi minimoida vain tuottamalla palvelun itse. Tämä käytännössä tarkoittaa sitä, ettei pienille toimijoille tule siinä määrin uusia liiketoimintamahdollisuuksia, kuin toivotaan.

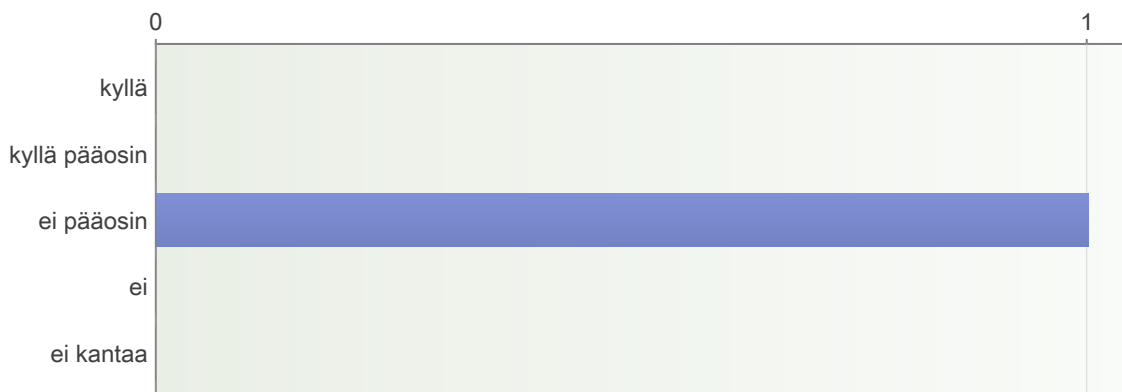
57. 19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

Vastaajien määrä: 1

- Mahdollisuus olla itse aktiivinen, osallistua ja vaikuttaa omiin palveluihinsa voimaannuttaa ja parantaa palveluihin sitoutumista. Parhaimmillaan edistetään oma- ja itsehoitoa ja hoidon jatkuvuutta. Mahdollisuus valita nimenomaan asiakkaan itse kokemiin tarpeisiin erikoistunut palveluntuottaja parantane hoidon vaikuttavuutta. Asiakkaalla on kuitenkin oltava valintojen pohjaksi luotettavasti vertailtavaa tietoa ja kyky käyttää tätä tietoa.

58. 20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

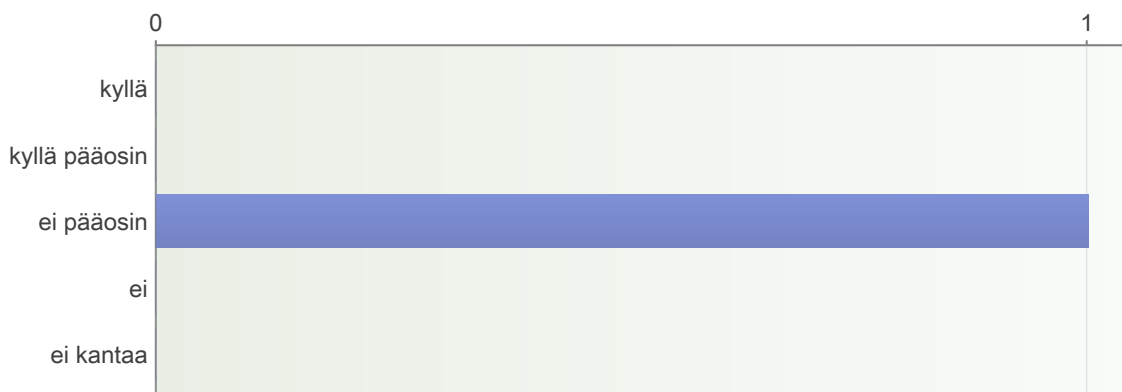
59. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Suun terveydenhuoltoon pätevät pääosin samat periaatteet kuin muuhun sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Lähtökohtana tulee olla asiakkaan hoidon tarve ja kokonaisvaltainen ongelman ratkaisu. Myös suun terveydenhuollon näkökulmasta valinnanvapauden toteutuminen edellyttää nykyistä vahvempaa palveluneuvontaa ja -ohjausta. Suun terveydenhuollon muuttuminen suoran valinnan palveluksi parantaa palvelujen saatavuutta, mikä on asiakkaan kannalta hyvä asia. Suun terveydenhuollon yhteys muuhun terveydenhuoltoon tulisi kuitenkin varmistaa.

60. 21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1

61. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Yleisperusteluissa vaikutuksia on arvioitu oikean suuntaisesti, mutta suppeasti. Vaikutusarviointia vaikeuttaa olennaisesti tutkimustiedon puute, eikä kansainvälisestäkään tutkimuskirjallisuudesta ole juuri apua, koska vastaavanlaista uudistusta ei ole missään tehty. Jos käynnissä olevien tai käynnistyvien kokeilujen tulokset olisivat olleet käytettävissä, olisi ollut mahdollisuus luotettavampaan vaikutusarviointiin. Moni asia on lainsäädännössä edelleen epäselvä. Toteutus esitetystä muodossa ja esitetyllä aikataululla sisältää merkittäviä riskejä niin järjestämisen kuin tuotannonkin näkökulmasta. Tämä on nostettu esiin myös luonnoksen perusteluissa. Asiakas voi asioida 1.1.2019 alkaen eri yksiköissä, mutta johtamisjärjestelmän rakentamisen, tiedolla johtamisen ja tehostamisen sekä kehittämisen mahdollisuudet ovat vaillinaisessa rakenteessa heikot annetussa aikataulussa.

62. 22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Uudistus edellyttää selkeää järjestäjän ja tuottajan roolien ja toimijoiden eriyttämistä, mikä edellyttää uudenlaista osaamista ja toimintatapoja. Uudistus voi parhaimmillaan selkiyttää eri toimijoiden rooleja ja keskinäisiä suhteita. Erityisenä haasteena on turvata hoito- ja palvelukokonaisuuksien eheys ja sosiaali- ja terveyspalvelujen saumaton integraatio niillä asiakkailta ja niissä palveluissa, joissa siitä on eniten hyötyä. Valinnanvapauslainsäädäntö ei vaikuta suoraan kaupungin toimintaan vuoden 2019 jälkeen mikäli 1.1.2019 alkaen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisvastuu on siirretty maakunnille ja tuottaminen kokonaisuudessaan maakunnalle ja muille tuottajille. Mutta tuottajien määrän lisääntyminen voi muodostaa lisähaasteen sosiaali- ja terveydenhuollon ja kuntaan jäävien toimintojen (hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhdyspinta) yhteensovittamiselle. Etelä-Karjalan ja Eksoten näkökulmasta valinnanvapausmallissa keskustelua on herättänyt erityisesti Eksoten jakautuminen useisiin eri organisaatioihin ja toiminnan yhtiöittäminen varsinkin erikoissairaanhoidon osalta. Hallinnollisen muutoksen tarkoituksenmukaisuus huolettaa, koska hoitoprosessien hallinta ei saa vaikeutua asiakkaan näkökulmasta. Nykymallilla on saatu aikaan merkittäviä säästöjä sekä hyviä tuloksia. Etelä-Karjalassa yhden tuottajan integroitumalli on mahdollistanut tiedon siirron, resurssien optimoinnin sekä kokonaisvaltaisen hoidon. Myös hallinto on tehokkaasti järjestetty. Prosessin hallinta on vaarassa hajota, ellei siihen kiinnitetä erityistä huomiota ja pohdita tarkkaan hallinnollisten rakenteiden ja johtamisjärjestelmän muutosten vaikutuksia. Vähimmäisvaatimuksena on, että tiedonhallinta on tehokasta ja yhdenmukaista, koska esitetty rakenne ei perustu hallintoon ja johtamiseen. Kannatamme valinnanvapautta ja monituottajamallia, mutta toteutussuunnitelman tarkentaminen valinnanvapauden toteutusmallin, siirtymäajan ja johtamisen sekä valinnanvapauden välineiden näkökulmasta vaatii uudelleenarviointia. Myös maakuntien itsehallinnollinen rooli tulisi huomioida mallin toteutuksessa.

63. 23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Ei vastauksia.

64. 24. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Ei vastauksia.